

КАФЕДРА СТАРОВИННОЇ МУЗИКИ

Еволюція художніх стилів у мистецтві

Освітній ступінь	Магістр	Курс	1
Спеціальність	026 Сценічне мистецтво	Семестр	1
Освітньо-наукова програма	Музична режисура		
Статус	Обов'язкова	ECTS	4
		Годин	120
		Лекції	14
		Семінари	14
		Самостійна робота	92
Семестровий контроль	залік		

Інформація про викладача

ПІБ	Шевчук Олена Юріївна доцент, кандидат мистецтвознавства, в. о. професора
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=k5XqSbMAAAAJ
e-mail	olenashevchuk@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Сучасна вища освіта в Україні, котра є невід'ємною частиною загальноєвропейського соціокультурного простору, вимагає розробки узагальнюючих навчальних курсів, які правдиво розкривають і аргументують історичні й типологічні зв'язки між українською та іншими європейськими музичними й художніми культурами в їхньому історичному розвитку, починаючи з давніх епох. Зміст курсу узагальнює знання щодо музичних стилів, надані різними дисциплінами бакалаврату («народна музична творчість», «історія української музики», «історія світової музики» та ін.), і має значний тематично-часовий розмах – від первісно-родового ладу до епохи Бароко. Це уможлиблюється сучасним інформаційним оприлюдненням раритетних музичних матеріалів із пам'ятками всіх докласичних епох, а також появою в науковому обігу дослідницьких праць якісно нового змісту, у тому числі з проблематики т. зв. «історично інформованого виконавства» (Historically Informed Performance). Активне відродження традицій, світові реконструкції й стилізації та їх осмислення в сучасних наукових студіях дозволяють переглянути й поглибити погляди на еволюцію музично-стильових систем та уявити їх як цілісний процес, сформувати сприйняття музики всіх докласичних епох як частини художньої (переважно релігійної обрядової) культури.

Курс збагачує та узагальнює інформацію стосовно докласичних етапів стильового розвитку європейської культури, сприяє усвідомленню спадкоємного зв'язку між ними, сприйняттю української музики в європейському просторі. Ця фахова дисципліна підвищує професійний рівень музиканта, розширює його художній світогляд, систематизує, упорядковує й суттєво оновлює знання, отримані протягом попереднього курсу навчання, сприяє визначенню власного шляху молодого музиканта до переконливого виконання та адекватної науково-теоретичної інтерпретації музичних творів різних стилів.

Мета курсу – узагальнення та збагачення інформації стосовно докласичних етапів стильового розвитку європейської культури, усвідомлення спадкоємного зв'язку між ними, сприйняття української музики докласичних епох в європейському просторі.

Завдання курсу:

1) ознайомити з еволюцією музичних стилів у загальному контексті європейської художньої культури;

2) висвітлити розвиток музичного мистецтва через категорії «стиль», «жанр», «жанровий стиль», їхні зв'язки з цілісним комплексом засобів виразності, епохальною інтонаційною єдністю творів;

3) навчити визначати риси стилю музичного твору, обґрунтовувати його належність до певної епохи, зв'язки з іншими видами мистецтв.

Основні завдання курсу «Еволюція художніх стилів у мистецтві» визначені необхідністю сформулювати у студентів наступні **компетентності**:

Інтегральна - Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
3. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
4. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
5. Здатність до пошуку, опрацюванню та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові:

1. Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
2. Здатність оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
3. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.
4. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.

Нормативний зміст підготовки студентів-магістрантів формулюється у наступних **результатах навчання**:

1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтеграції для розв'язання суспільно-значимих проблем.
2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.
3. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів дослідження та проектів.
4. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтеграцію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.

Структура курсу передбачає послідовне ознайомлення із традиціями та аналіз музичних зразків, показових для різних епох, виконання яких є автентичним (первинним або вторинним – здійсненим професійними музикантами в рідчизні історично інформованого виконавства). Лекційний курс побудований за хронологією і спирається як на матеріали підручників і посібників, так і на сучасні наукові розробки автора курсу та фахівців у відповідних галузях знань, оприлюднені в електронних базах даних. Курс передбачає проведення практичних занять у формі семінарів, написання письмових завдань і контрольних модульних робіт з метою перевірки ступеня засвоєння знань із зазначеного предмету.

Для ефективнішої комунікації, якісного засвоєння матеріалу студентами та з метою контролю успішності засвоєння знань використовуються електронна пошта, Zoom.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

СПЕЦІАЛЬНІ (ФАХОВІ, ПРЕДМЕТНІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції в галузі сценічного мистецтва.
2. Здатність до комплексного оперування специфічною системою виражальних засобів (пластично-зображальними, звуковими, акторсько-виконавськими, монтажно-композиційними, сценарно-драматургічними тощо) при створенні та виробництві сценічного твору.
3. Здатність до публічної презентації результатів творчої (інтелектуальної) діяльності з метою популяризації українського й світового сценічного мистецтва.
4. Здатність до розуміння та комплексного оцінювання фундаментальних засад культурно-мистецьких процесів.
5. Здатність до ефективної комунікації у творчому колективі під час організації, реалізації та презентації сценічного твору.
6. Здатність брати участь у фахових дискусіях із питань історії сценічного мистецтва, актуального стану та тенденцій його розвитку.
7. Здатність до організації сценічних проєктів, фестивалів та мистецьких заходів.
8. Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід різноманітними шляхами й засобами.
9. Вміння застосовувати знання з педагогіки у навчально-виховному процесі у закладах вищої освіти.
10. Вміння планувати та здійснювати наукові дослідження, готувати результати наукової роботи до оприлюднення.

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу на основі сформованої системи знань, уявлень, інтересів.
2. Здатність застосовувати фундаментальні знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
4. Здатність оперувати новітніми інформаційними та цифровими технологіями у галузі культури і мистецтва.
5. Здатність бути критичним і самокритичним.
6. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї.
8. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
9. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Володіти професійними навичками зі створення продуктів сценічного мистецтва.
2. Відтворювати власну художню концепцію в творах сценічного мистецтва.
3. Здійснювати аналіз стилів та напрямів у мистецтві.
4. Вести фахову дискусію іноземною мовою.
5. Застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності.
6. Виявляти, ставити та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання в процесі реалізації сценічного твору.
7. Оперувати системою виражальних засобів (пластично-зображальних, звукових, акторсько-виконавських, монтажно-композиційних, сценарно-драматургічних) при створенні та реалізації сценічного твору.
8. Аналізувати художній твір із метою його сценічної інтерпретації.
9. Обирати художні засоби, необхідні для реалізації задуму сценічного твору (проєкту).
10. Володіти термінологією сценічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
11. Здійснювати педагогічну діяльність у сфері сценічного мистецтва.
12. Планувати та здійснювати наукові дослідження у сфері культури та мистецтва, готувати результати наукової роботи до оприлюднення.

Перелік тем

Тема 1. Музична культура первісного суспільства. Міф і ритуал. Музика слов'ян..

Семинар. Жанрові форми музичної архаїки у стильовому вимірі.

Тема 2. Музика античного світу: традиції і реконструкції.

Семинар. Давньогрецька музика: риси музичного стилю.

Тема 3. Музика Старого Завіту в історичному контексті (самостійне опрацювання).

Тема 4. Візантійський спів IV – середини XV ст.

Семинар. Здобутки візантійської співацької культури в двотисячолітній проекції

Тема 5. Давньоукраїнський богослужбовий спів XI – XVII ст. у східнослов'янському контексті.

Семинар. Жанрово-стильова палітра давньоукраїнського церковного співу XI –XVII ст.

Тема 6. Початки письмової традиції в Західній Європі. Музична культура Готики.

Тема 7. Епоха Арс Нова: музика Франції та Італії (самостійне опрацювання).

Семинар. Жанрово-стильові феномени західноєвропейської музики XI – XIV ст.

Тема 8. Західноєвропейський Ренесанс: Італія, Англія, Німеччина.

Семинар. Стильова еволюція музики Ренесансу

Тема 9. Європейське музичне бароко

Семинар. Жанрово-стильова панорама європейського Бароко.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття (обговорення), презентація

Навчальні ресурси

Необхідна інформація до навчальної дисципліни надсилаються у відповідну групу «Дистанційне навчання»: <https://knmau.com.ua/virtualnij-tur/>; основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях та доповнення на семінарах	10
2.	Підготовка письмових робіт (на питання всіх семінарів)	50
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	10

4.	Відвідування лекцій	15
5.	Залікова модульна контрольна робота	15
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент засвоїв теоретичний матеріал курсу, володіє глибокими і міцними знаннями, дає досконалі відповіді. Студент здатний самостійно мислити, аргументує відповідь, вирішує творчі завдання..

Оцінка «**добре**»: чіткі відповіді з незначними несуттєвими неточностями, або ж відповіді вірні, однак неповні, або при вірних відповідях відсутнє самостійне мислення.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував навчальний матеріал курсу частково, дає схематичні, неповні або приблизні, частково невірні відповіді, неспроможний відповісти на допоміжні питання викладача..

Оцінка «**незадовільно**»: студент не опанував навчальний матеріал курсу або опанував його на 10–20%, не орієнтується в його проблематиці, виконав самостійні роботи з грубими помилками.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арнонкур Н. Музика як мова звуків. Суми, 2002.
2. Герасимова-Персидська Н.О. Вихід до нових принципів просторово-тимчасової організації музики у переломні епохи // Музичне мислення. Сутність, категорії, аспекти дослідження : зб. ст. Київ, 1989.
3. Герасимова-Персидська Н.О. Історична обумовленість музичного сприйняття та типологія культури // Музичне сприйняття як предмет комплексного дослідження : зб. ст. Київ, 1986.
4. Герасимова-Персидська Н.О. Партесна багатоголосність та формування стилєвих напрямів у музиці XVII–XVIII ст. // Музика. Час. Простір. – Київ, 2012. С. 109–128.
5. Герасимова-Персидська Н.О. Специфіка національного варіанта бароко в українській музиці XVII ст. // Українське бароко і європейський контекст : Зб.ст. Київ, 1991.
6. Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упоряд., автор пер. з нім. Ю. Семенов]. Одеса, 2003.
7. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість. Київ, 1990. Розділ 1.
8. Кюрегян Т. С. Стилізація // Музична енциклопедія. Т. 5.
9. Лосев А. Ф. Проблема художнього стилю. Київ, 1994.
10. Наливайко Д. Мистецтво: напрями, течії, стилі. Київ, 1981.
11. П'ясковський І.Б. До проблеми історико-стильової еволюції музичного мислення // Музичне мислення: сутність, категорії, аспекти дослідження. Київ, 1989.
12. Попович М. Нарис історії культури України. Київ, 1998.

13. Пустовіт А. В. Історія європейської культури: Навчальний посібник. Київ, 2002.
14. Тукова І.Г. Про поняття «жанровий стиль» // Музичний стиль: теорія, історія, сучасність. Київ, 2004. С. 27–33. (Наук. вісник НМАУ. – Вип. 38).
15. Українська художня культура. Київ, 1990.
16. Шевчук Ол. Літургійна вимова гімнографічних текстів в Україні: хомонія (за матеріалами кін. XVI – 1-ї чв. XVII ст.) // Наук. вісник НМАУ. Київ, 2006. Вип. 41. С. 107–127.
17. Юдкін І. М. Історичні художньо-стильові системи в процесі взаємодії світських, культових та фольклорних традицій // Українська художня культура. Київ, 1996.
18. Юдкін-Ріпун І. М. Бароко // УМЕ. Київ, 2006. Т. 1. С. 146–149.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аверінцев С. С. Псалом // Коротка літературна енциклопедія. Київ, Софія-Логос, 2000.
2. Арнонкур Н. Музика як мова звуків. Суми, 2002.
3. Бароко // Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упоряд. Ю. Семенов]. Одеса, 2003.
4. Берденнікова К.М. Бранденбурзькі концерти Й. С. Баха: Число, Слово та післямова // Слово, інтонація, музичний твір. Київ, 2003. (Наук. вісник НМАУ. Вип. 27).
5. Берденнікова К.М. «Quodlibet» Й. С. Баха: загадки і парадокси // Старовинна музика: сучасний погляд. Кн. 1. Київ, 2003. (Наук. вісник НМАУ. – Вип. 24).
6. Берденнікова К.М. Мальовничо-композиційні аналогії до хоральних обробок у кантатах Й.С. Баха // там само;
7. Берденнікова К.М. Невеликий екскурс у світ ідей Йоганна Кунау // Старовинна музика – сучасний погляд. Київ, 2005 Кн. 2. (Наук. вісник НМАУ. Вип. 41).
8. Берденнікова К.М. «Гомілетичні традиції духовних кантат Йогана Себастьяна Баха»: Дис. канд. мист-ва / НМАУ. Київ, 2000. [бібліографія].
9. Берденнікова К.М. До питання про авторські пародії у духовних кантатах Йогана Себастьяна Баха // Музичне виконавство. Київ, 2000. (Наук. вісник НМАУ. Вип. 5).
10. Біблія (видання різними мовами).
11. Блуме Ф. Ренесанс // Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упоряд., автор пер. з нім. Ю. Семенов]. Одеса, 2003. Ч. 1.
12. Бринь Т. М. Ars Nova: вимір та раціоналізація музичного часопростору : Автореф. дис.. ... канд. мист-ва / НМАУ. Київ, 2005.
13. Васильченко-Міхно Г. М. Грецький розспів в українській співацькій практиці кінця XVI – 1-ї пол. XVI ст.: про спадкоємність з греко-візантійською гімнографічною традицією: Автореф. дис. канд. мист-ва / КДК. Київ, 1993.
14. Васильченко-Міхно Г. М. Як співали на Афоні // З історії української музичної культури. Київ, КДК, 1990.
15. Герасимова-Персидська Н.О. Вихід до нових принципів просторово-часової організації музики в переломні епохи // Музичне мислення: Сутність, категорії, аспекти дослідження. Київ, 1989. С. 54-64.
16. Герасимова-Персидська Н.О. Меса Нотр Дам Гійома Машо – «Сума музики» Середньовіччя та прорив у нове мистецтво // Наук. Вісник НМАУ. Вип. 41. Кн. 2 : 36. ст. Київ, 2006.
17. Герасимова-Персидська Н. О. Микола Дилецький. Хорові твори. Київ, 1981.
18. Герасимова-Персидська Н. О. Партесний концерт. Київ, 1976. – (Матеріали до історії української музики).
19. Герасимова-Персидська Н. О. Слово і музика в XVII ст. // Українське літературне бароко : 36. ст. Київ, 1987.
20. Герасимова-Персидська Н. О. Специфіка національного варіанта бароко в українській музиці XVII ст. // Українське бароко і європейський контекст : 36. ст. Київ, 1991. С. 211- 215.
21. Герасимова-Персидська Н. О. Українські партесні мотети поч. XVIII ст. з югославських зібрань. Київ, 1991.

22. Дилецький Микола. Граматика музикальна / Підгот. до вид. О. Цалай-Якименко. Київ, 1970.
23. Епохи історії музики в окремих викладах : Навч. посібник / [ред.-упоряд., автор пер. з нім. Ю. Семенов]. Одеса, 2003 [бібліографія].
24. Зосім О. Західноєвропейська духовна пісня на східнослов'янських землях у XVII–XIX століттях : Монографія. Київ, 2009.
25. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика. Київ, 1996.
26. Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери : Навч. посібник. Київ, 1998 (Перші розділи).
27. Ігнатенко Є. Різдва́ний кондак «по-грецьку» ‘Н ПΑΡΘΕΝΟΣ ΣΗΜΕΡΟΝ в українських та білоруському Ірмологіонах кін. XVI – 1-ї пол. XVII ст. // Наук. вісник НМАУ. Вип. 88. Ч.1. Київ, 2009.
28. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури 16–18 ст. // УМ. Вип. 6. Київ, 1969.
29. Квітка К. Українські народні мелодії. Київ, 1922, перевидання.
30. Клименко І. Наспів «весни-трійці» на Пінському Полісі і. Родовід. В.11. Київ, 1995.
31. Клименко І. Ритмоструктурна систематика весільних мелодій українсько-білоруського мелоареалу (Погляд з Прип'ятського Полісся) // Проблеми етномузикології. Вип. 2. Київ, 2004.
32. Корній Л. П. Історія української музики: У 3 ч. Київ, Харків, Нью Йорк, 1996. Ч.1 : Від найдавніших часів до середини 18 ст.
33. Корній Л. П. Українська шкільна драма і духовна музика XVII – 1-ї пол. XVIII ст. Київ, 1993.
34. Корній Л. П., Дубровіна Л. А. Болгарський наспів з рукописних нотолінійних Ірмологіонів України. Київ, 1998.
35. Кузьмінський І. Музично-теоретичні трактати «Ars et Praxis Musica» Зигмунта Лявксміна та «Музикійська граматика» Миколи Дилецького: питання їх спорідненості // Старовинна музика – сучасний погляд : зб. ст. Кн. 5. Київ, 2011.
36. Мицько І. Острозька слов'яно-греко-латинська академія. Київ, 1990.
37. Новий Заповіт (церковнослов'янською мовою і в перекладах). Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова. Київ, 1993.
38. Православна монодія; її богословська, літургічна та естетична сутність / [упоряд. О. Ю. Шевчук]. Київ, 2001. – (НВ НМАУ. – Вип. 15).
39. Прилепа О. Історично усталені форми поспівок у Києво-Печерській традиції // Наук. вісник НМАУ. Вип. 78. Київ, 2008.
40. Псалтир (церковнослов'янською мовою і в перекладах).
41. П'ясковский І. Ряди Фібоначчі у поліфонії Ренесансу // Старовинна музика – сучасний погляд. (Наук. вісник НМАУ. – № 102). Київ, 2011. Кн. 5.
42. Скабалланович М. Толковий типікон. Ч. 1. Київ, 1910.
43. Слов'янська мелогеографія : Зб. наук. праць (з доданим атласом) / [ред.-упорядник І. Клименко]. (Серія «Проблеми етномузикології». Вип. 5). Київ, НМАУ, 2010.
44. Тилик І. Ісихастська філософська традиція в українській музичній культурі XVII – XVIII ст. // УМ. Вип. 30. Київ, 2001.
45. Українська література XVII ст. Київ, 1987.
46. Українська література XVIII ст. Київ, 1983.
47. Українська поезія. Середина XVII ст. Київ, 1992.
48. Українське бароко та європейський контекст. Київ, 1991.
49. Українське літературне бароко. Київ, 1987.
50. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ, 1991.
51. Чижик І.О. Символіка простору в піснеспівах знаменного розспіву // Мистецтвознавство України. Вип. 1. Київ, 2001.

52. Чижик І. О. Григоріанський піснеспів як текст // Текст муз. твору: практика і теорія. Київське музикознавство. Вип. 7. Київ, 2001.
53. Чижик І. О. З приводу омонімів у гармонії сонат Д. Скарлатті // Музикознавство: з 20 у 21 століття: Наук. вісник НМАУ. Вип. 7. Київ, 2000.
54. Чижик І. «Von deinen Thron» И. С. Баха. Досвід інтерпретації // Проблеми музичної інтерпретації : 3б. ст. (Наук. вісник НМАУ. – Вип. 95). Київ, 2011.
55. Чижик І.О. Текст григоріанського піснеспіву у практиці й теорії // Муз. твір: проблема розуміння: Наук. вісник НМАУ. Вип. 20. Київ, 2002.
56. Чижик І.О. Фактори формоутворення в західноєвропейській поліфонії середньовіччя // УМ. Вип. 23. Київ, 1988.
57. Шевчук Ол. Візантійська музика // УМЕ. Т.1. Київ, 2006.
58. Шевчук Е. Ю. Про атрибуцію піснеспівів київського розспіву у багаторозспівному контексті української співочої культури 17–18 ст. // Київське музикознавство. – Вип. 1. Київ, 1998.
59. Шевчук О. Ю. До проблеми дослідження давньоруських богослужбово-літургічних жанрів // Наук. вісник НМАУ. Вип. 6. Київ, 1999.
60. Шевчук О. Ю. Київський наспів у контексті багаторозспівності (за матеріалами півчих книг XVII–XVIII ст.) // Збірник наукових та науково-методичних праць кафедри фольклору та етнографії. Київ, КДК, 1995.
61. Шевчук Ол. Монодія // УМЕ. Т. 3. Київ, ІМФЕ, 2011. С. 478–480.
62. Шевчук О. Ю. Псалмодія // УМЕ. Т. 5. Київ, 2017.
63. Шевчук О. Ю. Псалми в українській Всеношній та Літургії 17 ст. // Музика і Біблія. Наук. вісник НМАУ. Вип. 5. Київ, 1999.
64. Шевчук Ол. Жанри богослужбові // УМЕ. Т. 2. Київ, 2008.
65. Шевчук Ол. Київська нотація // Там само.
66. Шевчук Ол. Київський наспів // Там само.
67. Шевчук Ол. Літургічна вимова гімнографічних текстів в Україні: хомонія (за матеріалами кінця XVI – 1-ї чверті XVII ст.) // Старовинна музика – сучасний погляд: 3б. ст. Наук. вісник НМАУ. Вип. 41. Кн. 2. Київ, 2006.
68. Шевчук Ол. Напрями розвитку українського церковного співу в XVI – XVII ст. // Наук. вісник НМАУ. Вип. 7. Київ, 2000.
69. Шевчук Ол. Сербські і болгарські редакції південнослов'янських піснеспівів в українській і білоруській церковно-співацькій практиці 17 ст. // Мистецтвознавчі пошуки. Наук. вісник НМАУ. Вип. 78. Київ, 2008.
70. Юдкін І. Барокова топіка та народнопісенна формульність у процесах фольклоризації. Усна епіка: етнічні традиції та виконавство. Київ, 1997. С. 163-170.
71. Юдкін І. Бароковий мелос та український музичний фольклор // Українське бароко та європейський контекст. Київ, 1991. С. 215-219.
72. Rosowsky S. Cantillation of the Bible: The 5 Books of Moses. – New York, 1955. Wellesz E. A History of Byzantine Music and Hymnography. - 2-nd ed. – Oxford, 1961. Werner E., prof. The Sacred Bridge. – London; New York, 1959.